

Дзвінскі ўзгорак

Кроч на свой родны,
дзвінскі ўзгорак,
каб глядзець у будучую сінь

ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА ВІЦЕБСКАГА РАЁНА, №15 (84)
КАСТРЫЧНІК 2018 ГОДА

ЭКАЛОГІЯ

РАСЛІНА-АКУПАНТ

Сумнік канадзкі хутка пашырае свой арэал у ваколіцах Віцебску.

Сумнік канадзкі — інвазійная расьліна, якая зьявілася ў Беларусі на пачатку 20-га стагодзьдзя як дэкаратыўная ды лекавая, зь цягам часу перакрыжавалася зь мясцовымі відамі і ўтварыла агрэсіўныя і адаптаваныя да мясцовых умоваў гібрыды.

Дарослы куст сумніку канадзкага ў сваіх суквецьцях утрымлівае больш за 100 000 штук насеньня, усходжасьць якога складае ад 70 да 100 адсоткаў. Дзякуючы сваім марф-фізіялягічным асаблівасьцям насеньне можа распаўсюджвацца на вялікія адлегласьці і прарастаць у неспрыяльных умовах, выцясьняючы ўсе расьліны, уласьцівыя дадзенай мясцовасьці.

Тая акалічнасьць, што мецьсумнік канадзкі ў якасьці восеньскай беларускай мімозы на сваіх лецішчах ды ў кветніках ля прыватных хат лічылася калісьці ледзьве ня модай, паспрыяла хуткаму распаўсюду гэтага пустазельля па ўсёй тэрыторыі краіны. І Віцебшчына ў гэтым пляне не выключэньне. У які б бок ад абласнога цэнтру вы ні скіраваліся, яркія суквецьці расьліны будуць вашымі нязьменнымі спадарожнікамі. Дзякуючы чалавечаму невуцтву і абыякавасьці, нібыта радыяцыйны сьлед экалягічнай катастрофы цягнецца жоўтая кветачка ва ўсе бакі ад гораду і пашыраецца год ад году. Асабліва заўважнае гэтае пашырэньне ўздоўж чыгункі, паабапал якой месьціцца лецішчы і па якой у асноўнай сваёй масе перасоўваюцца дачнікі. Можна меркаваць, што разам з уласьнікамі прыватных хат менавіта яны сталі першымі распаўсюднікамі гэтай агрэсіўнай халеры.

Слушнасьць гэтага меркаваньня пацьвярджае экалягічная сытуацыя ў ваколіцах пасёлку Альгова. Паміж пасёлкам і аднайменным садаводчым таварыствам «Альгова» паўночна-амэрыканскі зялёны агрэсар без усялякага супраціву з боку беларускай прыроды і мясцовага насельніцтва лёгка захапіў некалькі гектараў пустак на ўзгорках і забалочаных участках паабапал дарогі, якая злучае два паселішчы.

Цяпер ужо ані жыхары Альгова, ані дачнікі і ня памятаюць, як і калі трапіў сюды ўпершыню сумнік, ушчыльную падышоўшы да абодвух населеных пунктаў і ўзяўшы іх у неабдымную жоўта-зялёную аблогу. Дзякуючы адсутнасьці інфармаванасьці і нізкай экалягічнай культуры стаўленьне мясцовага жыхарства да агрэсіўнага захопу тэрыторыі досыць памяркоўнае:

— Ён тут даўно.

— Так, дрэнна, але што мы можам?

— У свой час яго прадавалі нават на рынку як лекавую расьліну, — кажуць дачнікі садовага таварыства.

Мясцовыя ўлады таксама ніякай актыўнасьці не праяўляюць. Як той казаў, пакуль не загрыміць, мужык не перахрысьціцца. Сытуацыя падобная да той, якая склалася ў краіне з распаўсюдам баршчэўніку. Спачатку гэтай расьліне дазволілі захапіць вялікія тэрыторыі, прыжыцца ў лесе, і толькі потым пачалі пакрысе змагацца.

Як паведамілі ў Віцебскай раённай інспэкцыі прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяродзьдзя, у раёне нібыта праведзеная інвэнтарызацыя ўчасткаў, зарослых сумнікам канадзкім, і на наступны год нават будуць выдзеленыя пэўныя грашовыя сродкі для барацьбы са шкоднай расьлінай. Праўда, з улікам бюракратычных падыходаў да размеркаваньня такіх сродкаў, што існуюць у краіне, спадзявацца на эфэктыўнае іх выкарыстаньне пакуль не выпадае. Эфэкт можа быць дасягнуты толькі ў адным выпадку: калі да змаганьня з распаўсюдам інвазійных расьлінаў будуць далучаная актыўная грамадзкасьць ды валянтэры незалежных экалягічных арганізацыяў.

Ян Сведка

ПРАВАВЫ ПЕРАСЛЕД

СУД СКАРГУ НЕ ЗАДАВОЛІЎ

10 кастрычніка ў Віцебскім абласным судзе разглядалася касацыйная скарга сяброўкі аргкамітэту «Беларускай хрысьціянскай дэмакратыі» Алены Янушкоўскай. Актывістка аспрэчвала рашэньне суду Віцебскага раёну, які 5 верасьня аштрафаваў яе на 12 базавых велічыняў (294 рублі) за ўдзел у недазволеным уладамі пікеце.

Згодна з пастановай Віцебскага райсуду Алена Янушкоўская парушыла парадак арганізацыі і правядзеньня масавага мерапрыемства (частка 1 артыкулу 23.34 КаАП). Зь меркаваньня суду, 8 жніўня на тэрыторыі Менскага раёну актывістка ў складзе групы ўзяла ўдзел у пікетаваньні рэстарацыі «Паедзем паядзім», што мяжуе з мэмарыяльным комплексам «Курапаты».

Касацыйную скаргу разглядала Сьвятлана Іванова. Двума тыднямі раней гэтая судзьдзя абласнога суду пакінула ў сіле пастановы суду Першамайскага раёну Віцебску, якія спрабавалі аспрэчыць актывісткі БХД Ірына Захарава і Тацяна Севярынец. Яны таксама абвінавачваліся ў арганізацыі несанкцыянаванага пікету 5 верасьня ля злашчаснай рэстарацыі.

Не зважаючы на тое, што Алена Янушкоўская выказала недавер судзьдзі і ўсёй судовай сыстэме, прадстаўніца Фэміды ў аблсудзе працягнула разгляд скаргі.

У скарзе спадарыня Янушкоўская пазначала, што было парушанае яе права на абарону, а яна сама не магла прысутнічаць на разглядзе справы судом першай інстанцыі, бо на той дзень у яе былі набытыя квіткі па шэнгенскай візе. Таму, паводле скаржніцы, пастанова раённага суду ў дачыненьні да яе мусіць быць адмененая.

Аргумэнтуючы сваю пазыцыю, Алена Янушкоўская даводзіла судзьдзі Івановай, што знаходзілася не на тэрыторыі рэстарацыі, а на тэрыторыі мэмарыяльнага комплексу, дзе пахаваныя ахвяры НКВД часоў сталінскіх рэпрэсіяў, а на наведваньне могілак ня трэба браць дазволу ва ўладаў:

– Гэта могілкі. Чаму я абавязаная прасіць дазвол на ўшанаваньне памяці продкаў і на абарону памяці продкаў у той час, калі ў парушэньне заканадаўства скарачаюцца ахоўныя зоны мэмарыялу Курапаты? Зоны скарочаныя, пабудаваны рэстаран «Паедзем паядзім», былы «Бульбаш-хол» – з абразьлівым назовам для беларусаў. Чаму я мушу прасіць дазвол на наведваньне могілак? Гэта законна? Не!

Да таго ж якім чынам я магла рэалізаваць сваё права на абарону, калі пра разгляд сваёй справы я даведалася напярэдадні а пятай вечара? Мне павядамілі, што назаўтра а палове на дзясятую ў мяне суд.

Алена Янушкоўская прадставіла судзьдзі Івановай дакумэнтальныя сьведчаньні (візу і квіток), якія пацьвердзілі, што яна не магла прысутнічаць на судовым працэсе 5 верасьня. Актывістка прасіла суд Віцебскага раёну перанесьці разгляд справы, але яе просьба была праігнараваная, і суд адбыўся без яе ўдзелу.

Сударгумэнтацыю скаржніцы выслухаў, дакумэнтальныя сьведчаньні ўзяў пад увагу, але на канчатковае рашэньне гэта не паўплывала. Судзьдзя Іванова пакінула пастанову раённага суду бязь зьменаў, а скаргу Алены Янушкоўскай без задавальненьня.

Якаў Дрозд

АЎКЦЫЁН

БАЗУ ПРОДАЛИ НА АУКЦИОНЕ

В Витебском районе продали базу почти за 4 миллиона рублей.

8 октября производственная база ОАО «Витебский плодоовощной комбинат» была продана на аукционе за 3 943 114 рублей 20 копеек минскому обществу с ограниченной ответственностью «Жебел Недвижимость», которое было зарегистрировано только 2 октября текущего года.

Проданная производственная площадка с капитальными строениями, сооружениями, коммунальными сетями и сооружениями благоустройства включает более двух десятков объектов недвижимости общей площадью более 32 000 квадратных метров с инженерной инфраструктурой, а ещё около 11 000 единиц оборудования, транспорта и другого движимого имущества на участке площадью 10 гектаров в агрогородке Новка Витебского района.

Все это выставлялось одним лотом с начальной ценой 3 755 346 рублей 86 копеек. На аукцион заявился только один покупатель, в результате он приобрел производственную базу комбината по начальной цене, увеличенной на 5%.

Банкротство ОАО «Витебский плодоовощной комбинат» началось в феврале 2017 года. Тогда на предприятии трудилось 106 человек, постановление о ликвидационном производстве экономический суд Витебской области выдал 6 сентября того же года.

До начала банкротства предприятию пришлось вернуть лизингодателю линию для производства детского питания, так как договор лизинга расторгнули из-за ненадлежащего выполнения комбинатом обязательств по нему.

В начале 2017 года Витебский плодоовощной комбинат задолжал кредиторам боле 18 000 000 рублей. По состоянию на сентябрь 2018 года задолженность предприятия превышала 13 000 000 рублей. На нем осталось только 16 работников.

Об ООО «Жебел Недвижимость», которое стало владельцем производственной базы комбината, известно только то, что оно зарегистрировано 2 октября, то есть за 6 дней до аукциона. По этому же адресу в минском офисе находится ООО «Лизгольд», зарегистрированное около четырех лет назад.

А.Смоленский

РЭФОРМА

ВІЦЕБСК АБ'ЯДНАЮЦЬ З ВІЦЕБСКІМ РАЁНАМ?

Навукоўцы прапануюць альбо скараціць Беларусь да 20 раёнаў, альбо радыкальна перайсці да 15 абласцей і 450 валасцяў.

З 11 да 12 верасня ў Беларусі знаходзілася дэлегацыя Кангрэса мясцовых і рэгіянальных улад Савета Еўропы. Былі праведзены круглы стол па значных пытаннях мясцовага самакіравання.

Сёння раёны краіны адрозніваюцца і па памерах, і па транспартнай даступнасці да раённых цэнтраў. Так, чатыры з шасці абласных цэнтраў знаходзяцца на адлегласці больш за 200 км ад цэнтра краіны, а 16 раённых цэнтраў размешчаны бліжэй да Мінска, чым да цэнтраў сваёй вобласці.

Занадта вялікая аддаленасць асобных раёнаў ад абласной адміністрацыі аказвае негатыўны ўплыў на эфектыўнасць рашэння шэрагу мясцовых задач. У асобных раёнах і асабліва ў сельсаветах склалася цяжкая дэмаграфічная сітуацыя: міграцыйнае зменшэнне, перавышэнне смяротнасці над нараджальнасцю.

— Гэта прывяло да апусцення вёсак і пасёлкаў. Паралельна з дэпапуляцыяй і старэннем насельніцтва праблемай застаецца той факт, што большасць першасных адзінак адміністрацыйна-тэрытарыяльнага дзялення не мае дастатковых фінансавых і кадравых рэсурсаў для забеспячэння неабходнага мінімуму дзяржаўных паслуг, — адзначыла Таццяна Вярцінская.

На яе думку, каб вырашыць вострыя сацыяльна-эканамічныя праблемы такога характару, у Беларусі неабходна арыентавацца на так званы мяккі варыянт удасканалення сістэмы АТД, згодна з якім трэба аб'ядноўваць сельсаветы тых населеных пунктаў, колькасць людзей у якіх скарачаецца. Такім чынам будзе павышацца эфектыўнасць работы мясцовых органаў улады.

Паводле ацэнак навукоўцаў, у аснове далейшага ўдасканалення АТД краіны павінна знаходзіцца ў тым ліку і забеспячэнне набліжанасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання да насельніцтва — гэта дазволіць грамадзянам больш шырока ўдзельнічаць у вырашэнні мясцовых праблем і якасна аказваць сацыяльныя паслугі насельніцтву. Акрамя таго, важная і аптымізацыя колькасці дзяржаўных служачых і скарачэнне выдаткаў на іх утрыманне без шкоды для дзяржаўнага тэрытарыяльнага кіравання і нацыянальнай бяспекі.

Мяккі варыянт змены АТД можа прадугледжваць аб'яднанне шэрагу гарадоў абласнога падпарадкавання (напрыклад, Баранавічы, Пінск, Бабруйск) з аднайменнымі раёнамі, як гэта адбылося ў іншых абласцях. Магчыма аб'яднаць і гарвыканкамы абласных цэнтраў з выканкамамі аднайменных раёнаў.

«Акрамя таго, мэтазгодна аб'яднанне раёнаў з колькасцю жыхароў менш за 20 тысяч чалавек з суседнімі больш буйнымі раёнамі з улікам транспартнай даступнасці раённых цэнтраў, вытворчых і сацыяльна-культурных сувязяў, якія ўжо склаліся, а таксама меркавання насельніцтва, якое там пражывае. Агульную колькасць раёнаў прапануецца скараціць да 95—100», — паведаміла Таццяна Вярцінская.

Таксама беларускія навукоўцы прапаноўваюць стварэнне самастойнай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі — Мінскай сталічнай акругі ў складзе Мінскага раёна, якая аб'ядноўвае гарады — спадарожнікі Мінска.

Цяпер шэраг з названых кірункаў ужо ажыццяўляецца ў Беларусі. Напрыклад, у Мінскай вобласці ў 2006 годзе змены адбыліся ў Салігорскім, Пухавіцкім, Мядзельскім раёнах; у 2007 — у Клецкім і Бярэзінскім. У 2009 годзе тэрыторыі 32 сельсаветаў былі зменены.

Аднак, як паказвае вопыт іншых краін, змены ў АТД рэалізуюцца паэтапна і могуць закрануць перыяд як мінімум у дзесяць гадоў.

Важна падкрэсліць, што такая рэформа, як правіла, адбываецца адначасова з удасканаленнем рэгіянальнай фінансава-бюджэтнай сістэмы і ўмацаваннем інстытута мясцовага самакіравання. У гэтым выпадку за аснову адміністрацыйна-тэрытарыяльнай рэформы можа быць узяты варыянт, вызначаны ў 2003 годзе ў праекце Канцэпцыі рэфармавання мясцовага кіравання і самакіравання ў Беларусі і працоўнай групай, якая была створана пры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Яго сутнасць заключаецца ў пераходзе ад трох звёнаў сістэмы (сельсавет, раён і вобласць, або першасны ўзровень, базавы і рэгіянальны) да двух (раён і вобласць) і ў знаходжанні аптымальных памераў адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак, якія дазваляюць больш эфектыўна рэалізоўваць прынцыпы і функцыі мясцовага кіравання і самакіравання, замацаваныя за адпаведнымі ўзроўнямі.

Рэалізацыя гэтага падыходу прадугледжвае стварэнне замест 6 абласцей 15—18 новых абласцей (акруг) з сярэднім радыусам даступнасці ад 43 да 80 кіламетраў. Базавай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкай замест 118 раёнаў і каля 1200 сельсаветаў можа стаць новы раён або абшчына, валасць. Такіх адзінак у краіне мэтазгодна мець 450—475 з сярэднім радыусам даступнасці 14—17 кіламетраў.

Іх цэнтрамі могуць стаць раённыя цэнтры, гарады абласнога і раённага падпарадкавання, пасёлкі гарадскога тыпу, а таксама буйныя аграгарадкі, якія раўнамерна размеркаваны па тэрыторыі.

Ілья Крыжэвіч
«Звязда»

ЗДАРЭННЕ

НЕОБЫЧНОЕ ВЕЗЕНЬЕ

Три пластиковые и несколько коробок доверху забитые марихуаной нашли милиционеры на одном из дачных участков, который принадлежит жителю Витебска.

Владелец участка, 35-летний житель областного центра, уверяет милицию, что он случайно наткнулся на плантацию конопли в Шумилинском районе. При этом он рачительно собрал растение, высушил и упаковал полученную марихуану.

Необычное везенье заготовителя конопли, однако, закончилось, когда он привез урожай дурмана домой — там его уже ожидали сотрудники милиции. Всего у мужчины изъяли более 30 килограммов высушенной марихуаны.

В отношении витеблянина возбуждено уголовное дело по статье 328 УК, об этом сообщили в пресс-службе УВД Витебского облисполкома.

Якаў Дрозд

КУР'ЁЗЫ

ЛЕНІН З КАТОМ

У Віцебскім раёне з'явіўся помнік Леніну з катом. Такога, відаць, больш нідзе няма.

Ленін паказвае рукой шлях у светлую будучыню, а побач з ім кот.

Статуя, кажуць мясцовыя, ужо стала славутасцю.

— Надняхвыйшаў на прабежку побач з чыгуначнай станцыяй Лучоса, — распавядае жыхар Віцебска Сяргей. — За некалькі крокаў ад яе лес, ля ўваходу ў яго і стаіць помнік.

Побач з Леніным, кажа суразмоўца, знаходзіцца дачны пасёлак. У яго бок правадыр і глядзіць. Помнік моцна ўкапаны ў зямлю. Вандалы, удакладняе мужчына, яго не чапаюць.

— Улетку ў гэтым лесе шмат спартсменаў-аматараў і адпачывальнікаў, зімой — лыжнікаў, — апісвае мясцовасць суразмоўца. — Мяркую, статуя Леніна, які паказвае шлях кату, шмат каму з іх падыме настрой.

TUT.BY удалося знайсці аўтара незвычайнага помніка. Яго завуць Ігар Высоцкі, і жыве ён у тым самым дачным пасёлку недалёка ад станцыі. Аказалася, ідэю зрабіць Уладзіміра Ілліча яму падказаў таварыш.

— Мой сябар — старшыня садовага таварыства, — распавядае Ігар. — Ён уладкоўвае тэрыторыю, падсыпае дарожкі. І, мабыць, падумаў, што недалёка ад нашых дамоў будзе дарэчы помнік Леніну. Ён прапанаваў, ідэя мне спадабалася, атрымалася арыгінальна.

— А чаму побач з правадыром кот?

— Бо Леніна з катом нідзе няма, — Ігар пераводзіць пытанне ў жарт. — На момант, калі сябар прыйшоў да мяне з ідэяй, я рабіў скульптуру дзяўчыны. А ў дзяўчыны самае слабое месца ў статуі — гэта абцасы, таму я размясціў у нагах ката. Таварыш паглядзеў на гэтага ката і кажа: давай такога зробім Уладзіміру Ільічу.

Над помнікам Ігар працаваў каля месяца. Усё зрабіў з бетону і пафарбаваў пад бронзу. Колер, увогуле, быў не прынцыповы, затое месца, дзе твор размясціць, аказалася вельмі важным. Сябар майстра адразу вырашыў: «пасяліць» правадыра ў лесе ля станцыі.

— Таварыш хацеў, каб Ленін паказваў рукой на яго дачу, — кажа суразмоўца.

Помнік аднаму спадабаўся. Падабаецца, адзначае суразмоўца, ён і мінакам.

— Нядаўна дапамагаў таварышу фарбаваць плот, — успамінае Ігар Высоцкі. — Пакуль паўгадзіны працаваў, каля Леніна спынілася каля дзесяці кампаній. Усе фатаграфаваліся і ўсміхаліся.

Tut.by

АКЦЫЯ

«СТАНЬ ЗАМЕТНЕЙ!»

В Витебском районе проходит республиканская профилактическая акция «Стань заметней!»

В целях стабилизации обстановки на дорогах республики и предупреждения дорожно-транспортных происшествий с участием пешеходов с 28 сентября по 5 октября 2018 года Госавтоинспекция проводит республиканскую профилактическую акцию «Стань заметней!».

Госавтоинспекция призывает пешеходов и велосипедистов сделать себя заметнее для водителей в темноте – обозначать себя световозвращающими элементами. Активная пропаганда применения световозвращающих элементов пешеходами началась в нашей стране в 2006 году, после того как Указом Президента Республики Беларусь от 28.11.2005 № 551 «О мерах по повышению безопасности дорожного движения» были утверждены Правила дорожного движения, в которых появилась норма об обязанности пешеходов обозначать себя световозвращающими элементами в темное время суток при движении по краю проезжей части дороги (п. 17.1. ПДД). Среди прочих мер Указом была предусмотрена организация производства световозвращающих элементов и информирование населения о необходимости их применения. После активной разъяснительной работы граждане стали массово использовать световозвращатели, которые в народе получили название «фликеры».

Световозвращатель (фликер) делает пешехода на темной дороге заметным в свете фар на расстоянии до 400 метров. А это дает водителю дополнительное время на принятие наиболее правильного решения во избежание наезда на пешего участника дорожного движения.

Размещать световозвращающие подвески, повязки, браслеты, значки и др. необходимо так, чтобы они были видны водителю, а не закрыты складками одежды, сумками или зонтами.

К пешеходу, лицу, управляющему велосипедом, гужевым транспортным средством, или лицу, участвующему в дорожном движении и не управляющему транспортным средством, допустившему нарушение ПДД, применяется административное взыскание в виде предупреждения либо штрафа в размере от 1 до 3 базовых величин, а в случае нахождения пешехода в состоянии опьянения, либо отказ от прохождения в установленном порядке проверки (освидетельствования) — на сумму от 3 до 5 БВ.

А. Адамов

АБ'ЯВА

Каб атрымліваць кожны нумар газеты "Дзвінскі Ўзгорак" паведаміце рэдакцыі аб гэтым. Калі не жадаеце атрымліваць газету, то патэлефануйце.

Калі парушаны вашы правы спажыўца, працаўніка, то даем эфектыўныя парады па абароне права і пошуку бясплатных юрыстаў. Звяртайцеся на адрас газеты "Дзвінскі Ўзгорак".

Наша газета стала размяшчацца на партале http://kamunikat.org, дзе зацікаўленыя грамадзяне могуць яе спампаваць яшчэ да з'яўлення газеты на паперы.

Дзвінскі ўзгорак

АЗБУКА ПАЛІТАЛОГІІ

Цена улова

УСЁ НА КАНТРОЛІ

Пры пошуку залатой сярэдзіны паміж свабодай і прымусам аўтар «беларускай мадэлі» аддае перавагу прымусу. Размовы пра жорсткасць працоўнай дысцыпліны без ужывання прыметніка «жэстачайшы» ў нас і не вядуцца. Справа дайшла да ўнясення дысцыпліны ў шорт-ліст фактараў, на якіх непасрэдна грунтуецца наша незалежнасць.

У інтэрв'ю газеце «Завтра» экс-савецкі дысідэнт і філосаф Аляксандр Зіноўеў эканамічныя поспехі Захаду патлумачыў наступны чынам: «Эфектыўнасць заходняй гаспадаркі абумоўліваюць тры законы: рацыянальная арганізацыя справы; жорсткая працоўная дысцыпліна; максімальнае выкарыстанне сродкаў вытворчасці і рабочай сілы. Заходняе грамадства з'яўляецца недэмакратычным, таталітарным у самой сваёй аснове — на ўзроўні ячэек вытворчасці. І менавіта таму яно дэмакратычнае ў надбудове, ідэалогіі. Тут дзейнічае свайго роду закон пастаянства сумы дэмакратызму і таталітарызму».

Думаю, пад такім тлумачэннем без ваганняў падпісаўся б адзіны палітык (АП), які па сумяшчальніцтве — галоўны архітэктар «беларускай мадэлі».

…Нам яшчэ ёсць чаму вучыцца ў заходніх дэмакратый у пытаннях выкарыстання сродкаў вытворчасці і рабочай сілы. Успомнім дах, які працякае, і падлогу, багата пасыпаную пілавіннем, у асірацелых цэхах Аршанскага інструментальнага завода. Але міністраў, у тым ліку прэм'ера, памянялі? Памянялі. А гэта рэальны шанец не толькі адрамантаваць дах, але і замяніць абсталяванне яшчэ савецкай вытворчасці на сучаснае і, магчыма, нават на імпартнае.

Не першы год вядзецца ў нашай краіне і мэтанакіраваная барацьба за 100-працэнтнае выкарыстанне рабочай сілы. У народзе яе ахрысцілі «барацьбой з дармаедамі». Нібы марскія хвалі, дэкрэт накатваецца на дэкрэт, але вынік пакуль не бачны. Але гэта пакуль.

Раток на замочак, рукі на каленкі

Пра тое, каб «дагнаць і перагнаць Амерыку» на працягу 73 гадоў марылі ўсе савецкія кіраўнікі. З улікам спецыфікі часу, яны дзейнічалі паводле схемы Аляксандра Зіноўева, і выкарыстоўвалі пры гэтым максімум з даступных ім сродкаў. Аднак разрыў не толькі не скарачаўся, але, наадварот, павялічваўся. Справа дайшла да таго, што сфармуляваны яшчэ правадыром сусветнага пралетарыяту лозунг страціў сваю актуальнасць.

Чаму так атрымалася? Няўжо нягледзячы на грозныя вокрыкі, на практыцы гайкі пастаянна недакручваюцца?

Я паспрабую адказаць на гэта пытанне з дапамогай цытаты, запазычанай з лекцыі дзіцячага псіхолага Юліі Гіпенрэйтар: «Я прыйшла ў Амерыцы на ўрок матэматыкі. Пяты клас. Адзін настаўнік, прыкладна 25 вучняў па класе рассеяныя, нехта сядзіць за партай, хтосьці — на падлозе групкамі, два-тры дзіця стаяць каля дошкі, штосьці адзін аднаму тлумачаць, вырашаюць. То бок, поўная свабода цялесна-прасторавай арганізацыі — і ніякага хуліганства. Няма ўсяго гэтага: стройнымі шэрагамі сядзець па струнцы».

Як сыну вайскоўца, мне давялося вучыцца ў чатырох школах (ад сельскай да сталічнай), але ўявіць вучняў, што сядзяць у час урока на падлозе, я не магу. Варта падкрэсліць прычыну такой неардынарнай цялесна-прасторавай арганізацыі ўрока. Вучням так было зручней ...працаваць. Ні пра якое хуліганства або непаслушэнства пры гэтым не ішло і гаворкі…

Паміж «акном магчымасцяў» і хаосам безуладдзя

Зафіксаваны вышэй перакос не варта разглядаць у якасці беларускага ноў-хаў. На працягу тысячагоддзяў права на прымус, кантроль і забароны выступала ў якасці сістэмаўтваральнага элемента ўлады. Так працягвалася да Новага часу, да першай прамысловай рэвалюцыі, старт якой быў дадзены на мяжы XVIII і XIX стагоддзяў.

Рухаючай сілай прамысловай рэвалюцыі выступіў сацыякультурны тып чалавека, які сёння прынята называць «асобай». Яго крытычная маса і забяспечыла пераход ад статыкі Сярэднявечча да сучаснай дынамікі. Падмацую сказанае цытатай АП, запазычанай з Паслання–2013: «Сучасная цывілізацыя — гэта цывілізацыя пастаяннага паскарэння. Яно адчуваецца паўсюдна — не толькі ў хуткасці з'яўлення новых ідэй, але і ў тэхналогіях, у эканоміцы, у гандлі, у адукацыі, у сродках масавай інфармацыі, у палітыцы, нават у паўсядзённым побыце людзей».

Залатыя словы! Іх бы ўставіць у вушы таму, хто іх зачытаў па паперцы ў Авальнай зале. Зачытаў — і забыўся. Забыўся — і звярнуўся да звыклай тройцы: прымусу, кантролю і забаронаў, спадзеючыся з іх дапамогай адказаць на сучасныя выклікі, у тым ліку і на выклікі пастаяннага паскарэння. Усё лагічна. Улада шукае крыніцы паскарэння не там, дзе іх страціла, а пад ліхтаром, дзе святлей.

АП любіць разважаць пра свабоду, але неяк абстрактна і, як правіла, у звязе з незалежнасцю. Напрыклад, вось так: «Мы ведаем цану свабоды і незалежнасці. Таму так далікатна ставімся да гісторыі, так дбайна адстойваем прынцыпы справядлівасці, сумленнасці і роўнасці».

З такой бы далікатнасцю ставіцца да беларусаў, якія адчуваюць патрэбу ў свабодзе. Дзякуючы іх намаганням і расла эканоміка ў «тлустыя» гады. У Перабудове яны ўбачылі «акно магчымасцяў», чым і паспяшаліся скарыстацца.

На жаль, тое, што стала «акном магчымасцяў» для адных, для іншых абярнулася хаосам безуладдзя. Чалавек, які не адчувае патрэбы ў свабодзе, не можа быць адказным ні за сябе, ні за тое, што адбываецца. Таму з такой прастатой ён і перадаў у 1994 годзе адказнасць за прыняцце рашэнняў уладзе.

За ўладай не заржавела. Калі яна стала на першую прыступку лесвіцы, што вядзе ў балота аўтарытарызму, дык не змагла спыніцца. Усе размовы пра пераходны перыяд, які нібыта патрабуецца для асваення каштоўнасцяў дэмакратыі і рынку, — гэта размовы на карысць бедных. На справе ідзе зваротны працэс…

Счарнелае «фамільнае срэбра»

Нагадаю, што, згодна з Зіноўевым, эфектыўнасць заходняй эканомікі абумоўленаяўтымлікужорсткай працоўнай дысцыплінай. Але гэта дысцыпліна асаблівага сацыякультурнага тыпу людзей, якія прывыкаліся сядзець на падлозе падчас урокаў. Вынікам такой дысцыпліны з'яўляецца паток інавацый, які забяспечвае нябачаную ў гісторыі эканамічную дынаміку.

Яе наглядна ілюструе сярэдні тэрмін, які амерыканскія кампаніі праводзяць у спісе «Fortune-500». У 1964 годзе ён складаў 33 гады, у 2016-м — 24 гады, а, паводле прагнозаў, да 2027-га паменшыцца да 12 гадоў.

У 1987 годзе рынкавы кошт кампаніі IBM — першай у свеце — перавысіў адзнаку ў $ 100 мільярдаў. Але хто з чытачоў НЧ за апошні год сутыкаўся з інфармацыяй пра яе распрацоўкі? Упэўнены, што калі такія і былі, дык у гомеапатычных колькасцях.

Паводле прагнозаў спецыялістаў, праз пяць гадоў спіс часопіса «Fortune» будзе на 75% складацца з кампаній, пра якія сёння шырокая публіка практычна нічога не ведае. Што да Беларусі, то ў спісе добра пацямнелага «фамільнага срэбра» папаўнення не прадбачыцца. За адным выключэннем, мабыць, — АЭС, пра якую АП (паводле яго ўласнага прызнання) «да гэтага часу выразна ніхто не далажыў, як станцыя будзе ўбудавана ў эканоміку краіны».

(скарочана)

Сяргей Нікалюк
«Новы Час»

УЛАДА

ШТО НЯ ТАК З ПРЫЗНАЧЭНЬНЕМ УРАДУ

Зацьвярджэньне Палатай прадстаўнікоў Сяргея Румаса ў якасьці прэм'ер-міністра адбылося з шэрагам працэдурных парушэньняў, нелягічнасьцяў і недарэчнасьцяў.

Прэзыдэнцкі ўказ аб прызначэньні Румаса кіраўніком ураду зьявіўся 18 жніўня 2018 году. А ніжняя палата Нацыянальнага сходу зацьвердзіла яго толькі 5 кастрычніка.

У артыкуле 106 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь запісана: «Прэм'ер-міністар назначаецца Прэзыдэнтам Рэспублікі Беларусі са згоды Палаты прадстаўнікоў. Рашэньне па гэтым пытаньні прымаецца Палатай прадстаўнікоў не пазьней як у двухтыднёвы тэрмін з дня ўнясеньня прапановы па кандыдатуры Прэм'ер-міністра».

То бок пакуль Палата прадстаўнікоў не зацьвердзіць кандыдатуру прэм'ера, той ня мае права выконваць свае абавязкі. На мой погляд, ніякай іншай інтэрпрэтацыі гэты артыкул Канстытуцыі не дапускае. З моманту выданьня ўказу да дня зацьвярджэньня яго Палатай прадстаўнікоў прайшло 48 дзён (чатыры тыдні), а ня два тыдні, як прадугледжана Канстытуцыяй.

Як вядома, урад у Беларусі — тэхнічны. У тым сэнсе, што ён не вызначае эканамічнай палітыкі. Хоць паводле Канстытуцыі Савет Міністраў «распрацоўвае асноўныя кірункі ўнутранай і замежнай палітыкі», насамрэч ён працуе ў вузкіх рамках, пастаўленых Лукашэнкам. Але каму ў Беларусі цікавая Канстытуцыя?

Калі вызначана кандыдатура прэм'ера, то лягічна, каб ён падбіраў намесьнікаў, міністраў, то бок фармаваў сваю каманду, зь якой зможа рэалізоўваць пастаўленыя задачы. Аднак — не: увесь склад ураду вызначае прэзыдэнт, кіраўнік Савету Міністраў ня мае ў гэтым пытаньні права голасу.

У Канстытуцыі не прапісана, хто канкрэтна прадстаўляе кандыдатуру прэм'ера парлямэнту. У іншых дзяржавах, нават з прэзыдэнцкай формай кіраваньня, новага кіраўніка ўраду звычайна прапануе дэпутатам прэзыдэнт. Гэтым ён паказвае сваю павагу да парлямэнту як да асобнай галіны ўлады. І ў Беларусі бывалі выпадкі, калі Лукашэнка прыходзіў у Палату прадстаўнікоў, каб асабіста рэкамэндаваць кандыдатуру прэм'ера. Гэтым разам Сяргея Румаса прадставіла дэпутатам кіраўніца адміністрацыі прэзыдэнта Натальля Качанава. Які парлямэнт, такая і «павага».

Зноў жа, паводле нармальнай лёгікі, прэм'ер-міністар у момант зацьвярджэньня меў бы прадставіць на разгляд дэпутатаў праграму дзейнасьці ўраду. І парлямэнтары, залежна ад якасьці гэтай праграмы, прымалі б рашэньне, галасаваць «за» ці «супраць».

Але ў Канстытуцыі Беларусі насуперак гэтай лёгіцы запісана, што прэм'ер «у двухмесячны тэрмін пасьля свайго прызначэньня прадстаўляе Парлямэнту праграму дзейнасьці Ураду». Сяргей Румас паабяцаў унесьці гэты дакумэнт у Палату прадстаўнікоў не пазьней за 18 кастрычніка. Тады за што цяпер галасавалі дэпутаты? Выступаючы перад дэпутатамі, новы прэм'ер заявіў: «Мы маем намер кіравацца праграмай сацыяльна-эканамічнага разьвіцьця да 2020 году, прапісанымі ў якой падыходы і задачы адпавядаюць патрабаваньням часу». Нагадаю, што гэтая праграма прынятая неканстытуцыйным органам — V Усебеларускім народным сходам 23 чэрвеня 2016 году.

Маю падазрэньне, што Сяргей Мікалаевіч ня вельмі дэталёва знаёмы са згаданай праграмай. Бо, напрыклад, яна прадугледжвае рост сярэдняга заробку за пяцігодку толькі на 9,5-11,6%. Аднак Лукашэнка загадаў давесьці сярэдні заробак да 1 тыс. рублёў. У выніку толькі з пачатку гэтага году па ліпень рэальныя заробкі ў краіне вырасьлі на 12,9%. І што зьбіраецца выконваць урад?

Таксама, выступаючы ў Палаце прадстаўнікоў, Румас як прыярытэты ўраду назваў стварэньне спрыяльнага бізнэс-асяродзьдзя і падвышэньне якасьці кіраваньня дзяржаўнымі актывамі, якія пакуль генэруюць фіскальныя рызыкі. «Пакуль ёсьць адчувальныя перакосы ў правільнай матывацыі кіраўнікоў, скіраваныя на што заўгодна, толькі не на эканамічны вынік. Адсюль памылковыя ініцыятывы і непрацуючыя інвэстыцыйныя праекты. Гэта вынік многіх гадоў дзяржаўнай падтрымкі», — прызнаў Румас. Аднак ёсьць сумневы, ці дазволіць Лукашэнка рэфармаваць дзяржаўны сэктар.

Валер Карбалевіч
"Радыё Свабода"

ДЗЕНЬ НАСТАЎНІКА

СУСТРЭЛІ СЬВЯТА ПРАЦАЙ НА ФЭРМАХ

Супрацоўнікі школ Лоеўскага раёну арыгінальна адзначылі прафэсійнае сьвята — Дзень настаўніка. «Раённае кіраўніцтва загадала сёньня працаваць на фэрмах! Прыбіраць, уцяпляць, вымятаць. Абвясьцілі ў нядзелю ўсеагульны суботнік», — паведаміў Свабодзе адзін з настаўнікаў.

«Гэта поўная зьнявага і прыніжэньне! Так у нас ставяцца да настаўнікаў. Тэлефанаваў калегу — дрэнна чуваць, вецер у слухаўцы. Ён пытаецца: як ты думаеш, дзе я цяпер? Мабыць, на прыродзе, сьвята ўсё ж. Не, кажа, на фэрме — падмятаю», — распавёў Свабодзе Аляксей, калега якога працуе ў Калпенскім дзіцячым садку-школе.

Супрацоўнікі Калпенскай школы на загад «зьверху», з Лоеўскага райвыканкаму, працавалі на прыборцы мясцовай фэрмы. «Аналягічная сытуацыя і з настаўнікамі ў Крупейках, тыя таксама батрачылі сёньня, у сваё сьвята, на фэрме. Так па ўсім раёне. Падымаем з кален сельскую гаспадарку», — з сумам зазначыў Аляксей.

Працавалі сёньня на фэрмах настаўнікі, супрацоўнікі сельскіх Дамоў культуры і сельскіх саветаў у вёсках Малінаўка і Ўборак. «У Малінаўцы супрацоўнікі сельскага савету і школы вокны забівалі плёнкамі — рыхтавалі фэрму да зімы, падмяталі, чысьцілі ўсё», — распавялі Свабодзе жыхары вёскі Малінаўка.

У вёсцы Ўборак настаўнікі і супрацоўнікі мясцовага Дому культуры на малочна-таварным комплексе зьбіралі сьмецьце — паперкі, плёнкі, падмяталі.

«Пра тэрміновы суботнік у нядзелю нам стала вядома ў суботу позна вечарам. Такі далі загад. Кажуць — па ўсім раёне так», — зазначыў адзін з жыхароў вёскі Ўборак.

Настаўнікі абураныя, але кажуць з сарказмам: "Натуральна, мы ўсе былі згодныя менавіта так правесьці прафэсійнае сьвята"…

"Радыё Свабода"

БЕЛАРУСЬ – РАСЕЯ

ХОТЕЛА ОСТАВИТЬ ТОЛЬКО С УДОЧКОЙ И КЛЮШКОЙ

Не странно ли, когда белорусский президент объясняет российскому послу, что суверенитет Беларуси незыблем? Когда с пафосом педалируются прописные вроде бы истины, это всегда напрягает и заставляет искать двойное дно. Вот сегодня Александр Лукашенко, как сообщает его пресс-служба, подчеркнул незыблемость суверенитета Беларуси.

Звучит красиво, патетично. Но вертятся на языке два наивных вопроса.

Во-первых, с какой стати понадобилось вдруг подчеркивать эту незыблемость на 27-м году независимости Беларуси? Кто эту незыблемость ставит под сомнение?

Во-вторых, почему было сочтено нужным подчеркнуть эту незыблемость именно на встрече 10 октября в Минске с Михаилом Бабичем — новым послом России? Ведь с восточной соседкой у нас, как известно, интеграция на равноправной основе, без всяких там покушений на суверенитет…

Путин ставил вопрос ребром

В беседе с Бабичем Лукашенко ссылался на домыслы прессы и всяких «злопыхателей», которые — было употреблено смачное белорусское словце — «плявузгают».

«В XXI веке говорить — как они пишут там — об инкорпорации, включении Беларуси в состав России, просто смешно. И я ни разу от нынешнего президента России этого не слышал, и прошлого, первого президента России», — заявил белорусский официальный лидер.

Что ж, давайте вспомним краткое содержание предыдущих серий.

14 августа 2002 года на переговорах с Лукашенко в Москве Владимир Путин сказал в лоб: «Требуется создание в полном смысле этого слова единого государства». Он предложил в мае 2003-го провести референдум по этому вопросу, в декабре — выборы в единый парламент, «а весной, скажем, в марте 2004 года провести выборы единого главы государства». Плюс было предложено с 2004 года сделать российский рубль единой валютой.

Так что график поглощения Беларуси уже был расписан по месяцам. И ежу было понятно, что во главе единого государства Путин видел отнюдь не Лукашенко. Газета.Ру тогда иронизировала, что последнему в лучшем случае «дадут дачу под Минском, охрану и некоторое содержание, чтобы можно было тихо ловить где-нибудь стерлядь или играть в хоккей».

Нетрудно догадаться, что белорусского руководителя, уже вошедшего во вкус единоличной власти над благодатной страной, перспектива остаться только с удочкой да клюшкой не устраивала ни капельки. Выждав несколько дней, он дал волю эмоциям: «Даже Ленин и Сталин не додумались до того, чтобы раздробить республику и включить в состав СССР... Никто не пойдет на то, чтобы порезать Беларусь на части и включить ее в состав пусть даже братского государства».

«Сомнут и бесплатно в карман положат»

Тогда Москва отступила, но от планов не мытьем, так катаньем прибрать Беларусь к рукам не отказалась. Белорусского руководителя начали прижимать с продажей крупнейших активов, что вело бы к постепенному экономическому поглощению. А для большей сговорчивости стали подвешивать кредиты.

В мае 2009 года, после очередного визита Путина (тогда премьера) с командой в Минск и трудного разговора с гостями, Лукашенко, собрав совещание, заявил, что «уже не первый раз создается ситуация, когда нас хотят взять голенькими и голыми руками, бесплатно». И предупредил подчиненных: «Игра затеяна по-крупному, имейте в виду. Выстоим — будет государство. Не выстоим — сомнут и бесплатно в карман положат...»

Вы нынешнем году мы наблюдаем дежавю. Москва снова подвешивает кредиты, урезает поставки нефтепродуктов, прекращает перечисление денег по схеме перетаможки нефти — и опять ставит условия. Причем складывается стойкое впечатление, что закулисные условия жестче публичных.

И никакая не пятая колонна, а сам Лукашенко в июне нынешнего года, через несколько дней после визита Путина в Минск (совпадение?), так просвещал подчиненных «Мы — на фронте. Не выдержим эти годы, провалимся — значит, надо будет или в состав какого-то государства идти, или об нас будут просто вытирать ноги. А не дай бог, еще развяжут войну как в Украине».

Да, теперь российские официальные лица не предлагают инкорпорацию публично. Но кто знает, что звучит в разговорах без лишних ушей?

…И в целом Лукашенко сегодня так или иначе косвенно отвечал на обвинения российских СМИ и комментаторов. В последние год-два они раскручивают примерно такой нарратив: Батька — ненадежный союзник, заигрывает с Западом и потихоньку взращивает белорусских бандеровцев.

На встрече с Бабичем Лукашенко отверг домыслы, что Беларусь вот-вот повернет-де на Запад, и снова обрисовал себя укротителем националистов. «Вы знаете, прямо скажу, мне поворачивать туда-сюда, наверное, не к месту. Мне — президенту, который уже один раз повернул от ярого национализма и других антироссийских вопросов, проведя референдум в Беларуси, когда народ определялся. И за союз Беларуси и России проголосовало не просто большинство, а подавляющее большинство нашего населения», — заявил белорусский руководитель.

Имеется в виду референдум 1995 года, через который молодой тогда президент провел вопрос о возвращении квазисоветских герба и флага вместо исторических символов. Хотя националисты в Беларуси никогда не правили и вообще не отличались агрессивностью, Лукашенко создал и охотно культивировал миф, что в начале 90-х здесь был-де разгул русофобии и русские уже сидели на чемоданах.

Так за что голосовали белорусы в 95-м?

И еще одно уточнение. На референдуме-95 ставился в числе прочих вопрос «Поддерживаете ли вы действия президента Республики Беларусь, направленные на экономическую интеграцию с Российской Федерацией?»

Заметьте: речь шла только об экономической интеграции. И понятно, что уставшие от разрухи белорусы охотно проголосовали за перспективу получать дешевые ресурсы с востока (не особо памятуя поговорку про бесплатный сыр).

Лукашенко же потом, затеяв крупную политическую игру, стал трактовать итоги референдума как карт-бланш на «единение». Многие политологи уверены, что целью этой рискованной игры было занять Кремль после Бориса Ельцина.

Так или иначе, но долго получать дешевые ресурсы за братские поцелуи не вышло. Как видим, уже в 2002-м Путин артикулировал то, до чего не додумались Ленин и Сталин.

Номер не прошел, но опасность, что Москва аккуратно удушит в интеграционных объятиях, осталась…

(скарочана)

Александр Класковский "БЕЛАПАН"

РЫНАК ПРАЦЫ

КАКИЕ КАДРЫ В ДЕФИЦИТЕ

Очередной рекорд: в Беларуси не хватает уже 83 тысячи работников.

Если сравнивать по регионам, то больше всего вакансий в Минске (около 17,4 тысячи) и Гродненской области (почти 13 тысяч), а меньше всего — в Витебской (около 7,5 тысячи).

Кто из рабочих больше всего востребован?

Для водителей автомобилей размещено больше 3750 вакансий (из них около 2070 — с зарплатой до 500 рублей), для трактористов — больше 2070 вакансий, для швей — больше 1910, поваров — 1520, электрогазосварщиков — 1200, электромонтеров по ремонту и обслуживанию электрооборудования — 860.

Для продавцов размещено больше 2180 вакансий. Хватает предложений для строителей: для каменщиков — больше 1560 вакансий, для штукатуров — 1080, для маляров — 910.

В каких кадрах нуждается медицина?

Для врачей-специалистов размещено чуть больше 2800 вакансий. Для врачей в банке вакансий нашлось 23 предложения с зарплатой от 1000 рублей. К примеру, в могилевский областной онкологический диспансер требуется онколог-хирург со стажем работы по специальности не меньше 5 лет с высшей квалификационной категорией. Специалисту обещают зарплату от 1130 рублей в месяц. В Минске в 29-ю городскую поликлинику нужен участковый терапевт, заведующий отделением. Специалисту готовы платить от 1000 рублей.

При этом большинство предложений от нанимателей для врачей — почти 1700 вакансий — с зарплатой до 500 рублей. К примеру, в могилевскую детскую поликлинику нужен реабилитолог (заведующий отделением медреабилитации) на зарплату от 450 рублей.

Для медсестер открыто больше 2950 вакансий. Большинство из них (почти 1880 вакансий) — с зарплатой до 400 рублей. В банке значится только 8 предложений с зарплатой от 800 рублей. Среди них, например, — позиция операционной медсестры во 2-й городской клинической больнице в Минске. Для фельдшеров размещено больше 730 вакансий, для фармацевтов — больше 310.

…На начало июля в стране было до 75,2 тысячи вакансий, июня — 69,9 тысячи, на начало мая — 65,7 тысячи.

Для сравнения: на начало этого года в Беларуси насчитывалось 53,6 тысячи вакансий, 2017-го — 36 тысяч, 2015-го — 28,7 тысячи, 2014-го — 33,6 тысячи, 2013-го — 50,5 тысячи, 2012-го — 51,7 тысячи, 2011-го — 48,8 тысячи.

Напомним, уровень зарегистрированной безработицы на 1 сентября этого года составил 0,4 процента и по сравнению с 1 сентября 2017 года (0,7 процента) снизился на 0,3 процентных пункта. На учете в качестве безработных на 1 сентября этого года состояло 16,3 тысячи человек, что на 45,2% меньше безработных, чем за аналогичный период прошлого года (29,7 тысячи человек).

finance.tut.by

Заснавальнік і рэдактар: Смолікаў Канстанцін Эдуардавіч

Адрас рэдакцыі: г. Віцебск, вул. 1-я Сененская д.5, Тэл. +375-29-218-98-38, e-mail: kas_vit@tut.by
Газета выдаецца з лютага 2014 г.

Падпісана да друку 16.10.2018 у 18.30
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца пры падтрымцы аднадумцаў.
Распаўсюджваецца бясплатна добраахвотнікамі.